

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till komplettering av regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 21 och 47 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (RP 42/2023 rd)

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 21 och 47 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (RP 42/2023 rd) kompletteras.

På grund av överföringen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet justeras 2023 de inkomster på riksnivå som överförs från kommunerna till välfärdsområdena utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen så att de motsvarar de kostnader som överförs till välfärdsområdena. Skillnaden mellan inkomster och kostnader dras av från statsandelen för basservice från och med 2024 och i fråga om 2023 i efterhand. Eftersom uppgifterna enligt den slutförda beskattningen avviker avsevärt från de preliminära uppgifter som har använts vid budgetberedningen, föreslås det att den oförutsett stora minskning av statsandelen för 2024 som är en följd av detta lindras. Den minskning av statsandelen i efterhand som gäller 2023 senareläggs så att minskningen görs 2025–2027 i stället för 2024 och 2025. I statsandelen för 2024 görs det dessutom en tidsbegränsad ökning på 34,70 euro per invånare, det vill säga sammanlagt 192 miljoner euro, vilket motsvarar den andel av statsandelsminskningen 2024 som ökat till följd av att de slutliga uppgifterna om skatteinkomsterna beaktats. På motsvarande sätt minskas statsandelen tidsbegränsat med 64 miljoner euro per år 2025–2027.

Propositionen hänför sig till den proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
3 Målsättning	6
4 Förslagen och deras konsekvenser	6
4.1 De viktigaste förslagen	6
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	6
4.2.1 Konsekvenser för kommunernas verksamhet och ekonomi	6
4.2.2 Konsekvenser för statsfinanserna	10
5 Specialmotivering.....	11
6 Ikraftträdande	12
7 Förhållande till den proposition som ska kompletteras och till den proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2024	12
8 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	13
LAGFÖRSLAG.....	14
Lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice	14
BILAGA	16
PARALLELLTEXT	16
Lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice	16
Lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice	18

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 21 och 47 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (RP 42/2023 rd) överlämnades till riksdagen den 9 oktober 2023. I propositionen föreslogs att det i 21 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) föreskrivs om kommunernas statsandelsprocent för 2024 och att bestämmelserna om rättelse av fel i 47 § preciseras.

Överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet från kommunerna till välfärdsområdena justeras 2023 så att den motsvarar kommunernas kostnader för att ordna de överförda tjänsterna utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån den slutförda beskattningen för 2022. Bestämmelser om justeringen finns i lagen om statsandel för kommunal basservice (57 §). Eftersom kommunalskattesatsen på kommunernas inkomster redan har skurits ned med 12,64 procentenheter för 2023 har det fastställts att skillnaden mellan kostnaderna och inkomsterna ska jämnas ut genom en minskning eller ökning av kommunernas statsandel för basservice från och med 2024. I fråga om 2023 ska minskningen eller ökningen genomföras i efterhand 2024 och 2025.

När det gäller beskattningen har det varit känt att de slutliga uppgifterna om utfallet 2022 fås alldeles i slutet av 2023, men de preliminära uppgifter som finns tillgängliga vid höstens budgetberedning har utifrån erfarenheterna från tidigare år ansetts vara relativt tillförlitliga. De slutliga uppgifter om skatteinkomsterna 2022 som fås av Skatteförvaltningen i november 2023 och det behov av att minska statsandelen som beräknats enligt dem avviker dock avsevärt från den nivå som kommunerna utifrån de preliminära uppgifterna har kunnat förbereda sig på i sin budgetberedning.

Finanspolitiska ministerutskottet i statsminister Orpos regering fastställde den 21 november 2023 att för att trygga kommunernas förutsättningar att ordna tjänster ska konsekvenserna av den slutförda och debiterade beskattningen för de statsandelar som överförs från kommunerna jämkas. Konsekvenserna av den slutförda beskattningen för kommunernas inkomster som överförs och som överstiger rättelserna i den ordinarie budgetpropositionen periodiseras på 2025–2027, och till följd av detta dras rättelserna av statsandelarna 2023 och 2024 av från statsandelarna 2025–2027 utan några andra ändringar. På grund av överföringskalkylen för social- och hälsovården görs det således i fråga om 2024 inga nya ändringar i riksnivån för statsandelarna till kommunerna.

Propositionen har beretts vid finansministeriet. Den har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

I samband med reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet överförs från kommunerna på riksnivå det inkomstbelopp som motsvarar kostnaderna för social- och hälsovårdstjänsterna och räddningsväsendet 2022 så att det utgör utgångsnivå för välfärdsområdenas finansiering. På detta sätt säkerställs det att reformen genomförs kostnadsneutralt vad gäller förhållandet kommun–staten–välfärdsområde.

De inkomster som överförs från kommunerna är de delar av statsandelen för basservicen som gäller social- och hälsovård, 70 procent av ersättningarna för skatteförluster, en tredjedel av

samfundsskatten och 12,64 procentenheter av kommunernas inkomstskattesatser. Storleken på nedskärningen av kommunalskattesatsen fastställdes sommaren 2022 (lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen 616/2021, 55 §) så att kommunerna skulle kunna genomföra ändringen i sin egen budgetberedning för 2023. Nedskärningen av kommunalskattesatsen har i detta skede dimensionerats så att de uppskattade kostnader som överförs enligt de uppgifter som var tillgängliga då har täckts (Tabell 1, kolumn Budget 2023).

I 57 § i lagen om statsandel för kommunal basservice föreskrivs det om justeringen 2023 av de kostnader och inkomster som överförs från kommunerna till välfärdsområdena på grund av överföringen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet. I paragrafens 4 mom. fastställs det att på grund av reformen justeras de inkomster på riksnivå som överförs från kommunerna till välfärdsområdena utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen så att de motsvarar de kostnader som överförs till välfärdsområdena. Skillnaden mellan de justerade inkomsterna och kostnaderna beaktas i statsandelen för basservicen från och med 2024. Avdraget eller tillägget beaktas i statsandelen i alla kommuner i lika stora poster per invånare. På motsvarande sätt beaktas skillnaden i fråga om 2023 i efterhand så att hälften beaktas som tillägg till eller avdrag från statsandelen 2024 och hälften 2025.

Bestämmelserna i 57 § 4 mom. ändrades hösten 2022 i fråga om beaktandet av skatteinkomsterna i samband med en regeringsproposition med förslag till ändring av statsandelen för kommunal basservice för 2023 (RP 155/2022 rd) på framställning av finansministeriet så att uttryckligen debiterade skatteuppgifter används i stället för bokslutsuppgifter enligt den tidigare ordalydelsen. I skatteinkomsterna enligt bokslutsuppgifterna ingår skatter som influtit för flera skatteår. Med debiterade skatteinkomster avses däremot de skatteinkomster för ett visst skatteår som redovisas till kommunerna under flera kalenderår. Enligt förvaltningsutskottets betänkande (FvUB 28/2022 rd, s. 4–5) har också nedskärningen (på 12,64 procentenheter) av kommunernas skattesatser i anslutning till reformen våren 2022 beräknats enligt debiteringsprognosen för 2022, och därför bör den skatteinkomst som nedskärningen inbringar uttryckligen räknas utifrån de debiterade skatterna så att överföringen av skatteinkomsterna görs på ett ändamålsenligt sätt. Förvaltningsutskottet lyfter också fram tidtabellsutmaningen i anslutning till beaktandet av debiterade skatteinkomster. Beskattningen för 2022 blir klar i november 2023. Först vid den tidpunkten kan de slutliga debiteringsuppgifterna föras in i statsandelskalkylerna för social- och hälsovården, vilket är för sent i förhållande till kommunernas budgetberedning. De preliminära uppgifterna från juni–augusti 2023 är enligt uppgift i praktiken mycket nära de slutliga uppgifterna. De slutliga uppgifterna om de debiterade skatterna och nedskärningarna i statsandelen fås inte heller i tid till den egentliga beredningen av statsbudgeten. Anslagsnivån under statsandelsmomentet kan dock justeras antingen mot slutet av året i den kompletterande budgetpropositionen eller följande år i en tilläggsbudget.

I den ordinarie budgetpropositionen för 2024 ingår justerade uppgifter om de kostnader och inkomster som överförs från kommunerna (Tabell 1, kolumn Budgetprop. 2024). Då var det redan känt att de slutliga uppgifterna kommer att preciseras i den kompletterande budgetpropositionen när beskattningen för 2022 blir klar i november och de skatteinkomster som överförs från kommunerna kan beräknas på basis av detta material. På basis av de slutliga uppgifterna om skatteinkomsterna har den kommunalskatt som överförs från kommunerna visat sig vara mindre än vad som uppskattades i samband med budgetpropositionen, vilket syns som ett ökat behov av tilläggsöverföring av statsandelen (Tabell 1, kolumn Komp. budgetprop. 2024).

Tabell 1. Kostnader och inkomster som överförs från kommunerna i samband med social- och hälsovårdsreformen.

Poster som överförs, mn €	Budget 2023	Budgetprop. 2024	Komp. budgetprop. 2024	Förändring Budgetprop. – Komp. budgetprop.
– Kostnader för social- och hälsovården och räddningsväsendet	21 234	21 902	21 884	-18
– Minskning av beskattningskostnaderna	62	64	64	0
Kostnader som överförs sammanlagt	21 296	21 966	21 948	-18
– Statsandel för kommunal basservice	5 361	5 361	5 361	0
– Kommunalskatt	13 173	13 532	13 241	-291
– Samfundsskatt	817	905	902	-4
– Ersättning för skatteförluster	1 944	1 944	1 944	0
Inkomster som överförs	21 296	21 742	21 447	-295
Skillnad (= permanent tilläggsöverföring av statsandelen)	0	224	501	277
Inkomster som överförs sammanlagt	21 296	21 966	21 948	-18

Enligt 57 § 4 mom. i den gällande lagen om statsandel för kommunal basservice ska i de kalkyler som utgör grund för de beslut om kommunernas statsandel som fattas i slutet av året beaktas de slutliga skatteinkomsterna i enlighet med de debiteringsuppgifter om beskattningen som blev klara i november och från och med 2024 ska det belopp som motsvarar skillnaden dras av från statsandelen. Den slutliga statsandelsminskning för 2023 som baserar sig på dem fördelas dessutom så att hälften beaktas 2024 och hälften 2025. Om det belopp som dras av från statsandelen enligt de slutliga debiteringsuppgifterna är cirka 500 miljoner euro per år, dras således 2024 och 2025 utöver detta ytterligare av hälften av andelen för 2023 (250 miljoner euro vardera året). Det vill säga statsandelen för 2024 minskas sammanlagt med 750 miljoner euro. Detta är cirka 410 miljoner euro mer än vad som föreslås i den ordinarie budgetpropositionen för 2024.

Kommunerna har inte haft möjlighet att i sin egen budgetberedning beakta en minskning av denna storleksklass i statsandelen för kommunal basservice. Budgetarna för 2024 inklusive inkomstskattesatserna har redan godkänts av fullmäktige. Enligt lagen om beskattningsförfarande (1558/1995, 91 a §) ska kommunerna även redan senast den 17 november meddela Skatteförvaltningen vilken inkomstskattesats som ska tillämpas. En fullskalig minskning av statsandelen på det sätt som nämns ovan kan då äventyra kommunernas förutsättningar att ansvara för ordnandet av basservicen 2024.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att trygga kommunernas förutsättningar att ordna de lagstadgade tjänster som de ansvarar för, såsom småbarnspedagogik, grundläggande utbildning och utbildningstjänster. De lagändringar och den ökning av statsandelen som föreslås i propositionen minskar storleken på ändringen till följd av den minskning av kommunernas statsandel som föranleds av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet, särskilt i fråga om 2024. Utan de åtgärder som föreslås i propositionen skulle de slutliga uppgifter om den slutförda beskattningen för 2022 som fåtts i november medföra en betydligt större minskning i nivån på statsandelen för kommunal basservice än vad kommunerna utifrån de preliminära uppgifterna har kunnat förbereda sig på i sin budgetberedning för 2024. Eftersom kommunerna i detta skede av året redan har beslutat om skattesatsen och budgeten för 2024, medför en stor förändring i statsandelarna snabba anpassningsbehov i kommunernas verksamhet och kan äventyra ordnandet av lagstadgade tjänster. Syftet med propositionen är att ge kommunerna bättre förutsättningar än enligt den gällande lagstiftningen att anpassa sig till förändringarna i kommunernas finansiering till följd av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet samt att ge kommunerna tid att bereda de ekonomiska och funktionella ändringar som reformen förutsätter.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att den minskning av statsandelen som föranleds av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet till kommunerna och som gäller särskilt 2024 till ett oförutsett stort belopp lindras. I fråga om 2023 föreslås det att den minskning av statsandelen som görs i efterhand senareläggs så att den börjar först 2025 i stället för 2024. Dessutom ska den minskning som gäller 2023 periodiseras på tre år i stället för på två år. I statsandelen för 2024 görs det dessutom en tidsbegränsad ökning på 34,70 euro per invånare, det vill säga sammanlagt 192 miljoner euro. På motsvarande sätt minskas statsandelen tidsbegränsat 2025–2027, varvid minskningen årligen är 64 miljoner euro, det vill säga 11,57 euro per invånare.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för kommunernas verksamhet och ekonomi

I den ordinarie budgetpropositionen för 2024 uppskattades det permanenta behov av minskning av statsandelen som föranleds av justeringen av överföringskalkylen för finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet uppgå till cirka 224 miljoner euro, vilket enligt lagen ska beaktas också som en tidsbegränsad minskning i fråga om 2023 som görs retroaktivt i två delar 2024 och 2025. Beloppet av den minskning som föranleds av justeringen beräknades sammanlagt uppgå till 336 miljoner euro för 2024. Den minskning som föranleds av justeringen av finansieringen beaktas kommunvis till ett lika stort belopp per invånare.

När beskattningen för 2022 blev klar uppdaterades de kalkyler som ligger till grund för justeringen av finansieringen i enlighet med de nyaste skatteuppgifterna. Då ökade det permanenta behovet av minskning av statsandelen betydligt, det vill säga till cirka 501 miljoner euro, och den minskning som gäller 2023 ökade till 250 miljoner euro för 2024.

Uppgifterna om den slutförda beskattning för 2022 ändrar avsevärt nivån på statsandelen för kommunal basservice jämfört med den nivå som kommunerna utifrån de preliminära uppgifterna har kunnat förbereda sig på i sin budgetberedning. Eftersom kommunerna redan har beslutat om skattesatsen och budgeten för 2024 i detta skede av året, medför en stor förändring i statsandelarna snabba anpassningsbehov i kommunernas verksamhet och kan framför allt äventyra ordnandet av lagstadgade tjänster, såsom småbarnspedagogik, grundläggande utbildning och utbildningstjänster. Syftet med propositionen är att minska storleken på den ändring som föranleds av minskningen av statsandelen särskilt i fråga om 2024 och att på så sätt trygga kommunernas förutsättningar att ordna tjänster.

Genom den föreslagna lagändringen (57 § 4 mom.) minskas den överraskande förändringen i nivån på kommunernas finansiering genom att senarelägga minskningen av statsandelen i efterhand 2023 med ett år så att den börjar först 2025. De minskningar som hänför sig till 2024 blir då cirka 250 miljoner euro mindre jämfört med nuläget. Jämfört med den ordinarie budgetpropositionen ökar minskningarna med cirka 165 miljoner euro. Uppskattningen av de kostnader som överförs från kommunerna till välfärdsområdena har minskat med 18 miljoner euro sedan den ordinarie budgetpropositionen överlämnades, vilket i enlighet med den gällande lagen innebär att den permanenta minskningen av statsandelen blir 18 miljoner euro mindre och att minskningen för 2023 blir 9 miljoner euro mindre. Med beaktande av den förändring i kostnadsunderlaget som uppdaterats sedan den ordinarie budgetpropositionen överlämnades blir minskningarna 2024 cirka 192 miljoner euro större ($165 + 18 + 9 = 192$). Finansministeriet har den 10 oktober 2023 offentliggjort preliminära kalkyler över statsandelarna där den ovan nämnda justeringen av de kostnader som överförs har beaktats. Kommunernas budgetar för 2024 har beretts utifrån dessa kalkyler.

Utöver senareläggningen av minskningarna föreslås det att avdraget av skillnaden 2023 från statsandelen periodiseras på tre år i stället för på två, det vill säga att minskningarna är cirka 167 miljoner euro per år 2025–2027. Jämfört med nuläget koncentreras minskningarna alltså till slutet av ramperioden i stället för till de närmaste åren, vilket ger kommunerna bättre möjligheter än i nuläget att förbereda sig på trycket att anpassa den kommunala ekonomin.

Den föreslagna ändringens inverkan på den kommunala ekonomin är neutral, eftersom summan av de permanenta och tidsbegränsade minskningarna förblir densamma under ramperioden, även om periodiseringen av och tidpunkten för de tidsbegränsade minskningarna ändras. Genom ändringen kan man dock minska den överraskande negativa inverkan på den kommunala ekonomin som uppdateringen av kalkylerna orsakar 2024 och som kommunerna inte har kunnat förbereda sig på i sina budgetar.

Tabell 2. Inverkan på statsandelarna enligt budgetpropositionen, den gällande lagen och de ändringar som föreslås i 57 § i propositionen.

	2024	2025	2026	2027
Enligt den gällande lagen, inverkan enligt budgetprop.				
Permanent minskning	-223 790 000	-223 790 000	-223 790 000	-223 790 000

Tidsbegränsad minskning	-111 895 000	-111 895 000	0	0
Minskningar sammanlagt	-335 685 000	-335 685 000	-223 790 000	-223 790 000
Enligt den gällande lagen, inverkan enligt budgetprop. med de kostnadsuppgifter som rättats 10.10.2023				
Permanent minskning	-205 383 000	-205 383 000	-205 383 000	-205 383 000
Tidsbegränsad minskning	-102 692 000	-102 692 000		
Minskningar sammanlagt	-308 075 000	-308 075 000	-205 383 000	-205 383 000
Enligt den gällande lagen, slutlig inverkan				
Permanent minskning	-500 597 000	-500 597 000	-500 597 000	-500 597 000
Minskning i efterhand 2023	-250 299 000	-250 299 000	0	0
Minskningar sammanlagt	-750 896 000	-750 896 000	-500 597 000	-500 597 000
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till siffrorna i budgetprop.	-415 211 000	-415 211 000	-276 807 000	-276 807 000
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till de kostnadsuppgifter som rättats 10.10.2023	-442 821 000	-442 821 000	-295 214 000	-295 214 000
Med de ändringar som föreslås i propositionen				
Permanent minskning	-500 597 000	-500 597 000	-500 597 000	-500 597 000
Minskning i efterhand 2023	0	-166 866 000	-166 866 000	-166 866 000
Minskningar sammanlagt	-500 597 000	-667 463 000	-667 463 000	-667 463 000
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till siffrorna i budgetprop.	-164 912 000	-331 778 000	-443 673 000	-443 673 000
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till de kostnadsuppgifter som rättats 10.10.2023	-192 522 000	-359 388 000	-462 080 000	-462 080 000
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till de slutliga siffrorna enligt den gällande lagstiftningen	250 299 000	83 433 000	-166 866 000	-166 866 000

Även om statsandelsminskningen 2023 senareläggs så att den börjar först 2025, kommer statsandelen för kommunal basservice fortfarande med beaktande av justeringen av de kostnader som överförs från kommunerna till välfärdsområdena att minska med 192 miljoner euro, vilket kommunerna inte har kunnat förbereda sig på i sin budgetberedning för 2024. Till följd av detta föreslås en tidsbegränsad ökning på 192 miljoner euro i statsandelen för 2024. På så sätt motsvarar nivån på statsandelen 2024 det belopp utifrån vilket kommunerna har berett sin budget. Statsandelen minskas tidsbegränsat 2025–2027 i överensstämmelse med den tidsbegränsade ökningen. Den tidsbegränsade ökningen som görs för 2024 stärker således inte permanent kommunernas finansiering.

Tabell 3. Tidsbegränsad ökning för 2024 av statsandelen och tidsbegränsade minskningar för 2025–2027 samt inverkan av uppgifterna enligt den slutförda beskattningen för 2022 på statsandelen för kommunal basservice efter de ändringar som föreslås i 57 och 32 §.

	2024	2025	2026	2027
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till de slutliga siffrorna enligt den gällande lagstiftningen	-192 522 000	-359 388 000	-462 080 000	-462 080 000
Tidsbegränsad höjning av statsandelen 2024	192 000 000			
Tidsbegränsad minskning av statsandelen 2025–2027	0	-64 000 000	-64 000 000	-64 000 000
Förändring i de sammanlagda minskningarna sammanlagt	-522 000	-423 388 000	-526 080 000	-526 080 000

Tabell 4. Minskningar av statsandelen för kommunal basservice till följd av justeringen av överföringskalkylen för reformen av social- och hälsovården sammanlagt, inklusive de föreslagna ändringarna

	2024	2025	2026	2027
Minskningar med de ändringar som föreslås i 57 § i lagen om statsandel för kommunal basservice	-500 597 000	-667 463 000	-667 463 000	-667 463 000
Minskningar med beaktande av de ökningar och minskningar som föreslås i 32 § i lagen om statsandel för kommunal basservice	192 000 000	-64 000 000	-64 000 000	-64 000 000
Minskningar av statsandelen för kommunal basservice sammanlagt	-308 597 000	-731 463 000	-731 463 000	-731 463 000

Den skillnad mellan de kostnader och inkomster som överförs till följd av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården jämkas kommunvis genom begränsning av förändringar (30 §) och förändringen i balansläget i kommunens ekonomi jämnas ut genom utjämning av ändringen i statsandelssystemet (31 §). Summan av dessa element är neutral på riksnivå. Eftersom beräkningen av dessa utjämningselement baserar sig på de förändringar i kommunernas finansiering och ekonomi som reformen av social- och hälsovården orsakar, inverkar uppgifterna enligt den slutförda beskattningen om de skatteinkomster som överförs också på utjämningsposterna och inverkar således på statsandelen för kommunal basservice. I många kommuner är förändringen i de utjämningselement som uppskattades i oktober 2023 måttlig, i största delen av kommunerna är förändringen som mest +/- 20 euro per invånare. I några kommuner är den negativa förändringen större än så.

I samband med reformen har det fastställts att reformen inte försämrar balansen i ekonomin i någon kommun med mer än 60 euro per invånare, vilket fortfarande är fallet. Vid granskningen av förändringen i balansen i ekonomin beaktas de förändringar som sker i kommunernas ekonomi på 2022 års nivå, och även ytterligare nedskärningar av statsandelen samt de ökade kostnaderna för social- och hälsovården och räddningsväsendet och de minskade skatteinkomster som överförs. Om förändringarna försämrar en kommuns ekonomi med mer än 60 euro per invånare, får kommunen i sin statsandel den ovannämnda utjämningen av ändringen i statsandelssystemet.

4.2.2 Konsekvenser för statsfinanserna

Utgångspunkten för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet är kostnadsneutralitet i förhållandet kommun-staten på 2022 års nivå. Med tanke på ramarna för statsfinanserna inverkar den föreslagna ändringen som gäller minskning i efterhand av statsandelen 2023 inte på handlingsutrymmet inom ramarna. Överföringen av minskningen ökar utgifterna i statsfinanserna 2024, men minskar utgifterna med motsvarande summa 2025–2027. Den ökning av statsandelen av engångsnatur som föreslås för 2024 ökar likaså utgifterna i statsfinanserna 2024. Eftersom det dock föreslås att ett belopp som motsvarar den tidsbegränsade ökningen dras av som en tidsbegränsad minskning från statsandelarna för kommunal basservice 2025–2027, har ökningen inga konsekvenser för handlingsutrymmet inom ramarna för statsfinanserna.

Beloppet av de nettokostnader som överförs från kommunerna utgör grunden för välfärdsområdenas finansiering. Finansieringen har sammanställts som överföringar från statsandelen för basservice och ersättningarna för förlorade skatteinkomster och resten som en överföring från kommunernas skatteinkomster till statens samfunds- och inkomstskatt. Ramnivån har höjts i överensstämmelse med ökningen av statens skatteinkomster.

På basis av de uppgifter som fåtts om slutförandet av beskattningen har den andel som kalkylmässigt överförs till välfärdsområdenas finansiering från kommunernas skatteinkomster justerats nedåt jämfört med vad som uppskattades i samband med beredningen av budgeten. Således bör överföringen från statsandelen för kommunal basservice till välfärdsområdenas finansiering ökas på det sätt som anges i lagen om statsandel för kommunal basservice. Det är fråga om en förändring av förhållandet mellan dessa två poster, vilket inte ger något handlingsutrymme inom ramen. På basis av dessa nyaste uppgifter görs det en strukturell rättelse av ramnivån.

Tabell 5. Ändringarnas inverkan på utgifterna i statsfinanserna

	2024	2025	2026	2027
Förändring i de sammanlagda minskningarna i förhållande till de kostnadsuppgifter som rättats 10.10.2023	250 299 000	83 433 000	-166 866 000	-166 866 000
Tidsbegränsad höjning av statsandelen 2024 och tidsbegränsade minskningar 2025–2027	192 000 000	-64 000 000	-64 000 000	-64 000 000
Konsekvenser för utgifterna i statsfinanserna	442 299 000	19 433 000	-230 866 000	-230 866 000

I den kompletterande budgetpropositionen för 2024 föreslås det under moment Statsandel till kommunerna för ordnande av basservicen (28.90.30) ett avdrag på 276 807 000 euro i anslutning till en överföring till moment 28.89.31 (Finansiering av social- och hälsovården och räddningsväsendet inom välfärdsområdena och HUS-sammanslutningen). Avdraget beror på justeringen av de kostnader för social- och hälsovården och räddningsväsendet som överförs från kommunerna till välfärdsområdena och på beaktandet av de i november erhållna debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen för 2022. Den överföring som görs från statsandelen för kommunal basservice till välfärdsområdenas finansiering är med beaktande av den överföring på 159 790 000 euro som ingick i den ordinarie budgetpropositionen för 2024 och den överföring som följer av de justerade kostnaderna och skatteinkomsterna sammanlagt 436 597 000 euro 2024.

I den kompletterande budgetpropositionen för 2024 föreslås det dessutom under statsandelsmomentet ett tillägg på 111 895 000 euro i förhållande till den ordinarie budgeten, eftersom det föreslås att den i 57 § 4 mom. avsedda statsandelsminskning som ska göras i efterhand för 2023 ska överföras till 2025–2027. Till följd av den tidsbegränsade minskning som föreslås för 2024 föreslås det i den kompletterande budgetpropositionen dessutom ett tillägg på 192 000 000 euro i statsandelen för kommunal basservice.

5 Specialmotivering

32 §. Tidsbegränsade minskningar och ökningar av statsandelen till kommunerna. I paragrafen föreskrivs det om de tidsbegränsade minskningar och ökningar som årligen görs i statsandelen för kommunal basservice.

Till följd av den justering av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet som det föreskrivs om i 57 § 4 mom. föreslås det i 1 mom. för 2024 en tidsbegränsad ökning av statsandelen. Den oförutsett stora minskning av statsandelarna för 2024 som beaktandet av de slutliga uppgifterna om skatteinkomsterna medför lindras genom en tidsbegränsad ökning av statsandelen. Den föreslagna ökningen är 34,70 euro per invånare, det vill säga sammanlagt 192 miljoner euro. Ökningen motsvarar till sin storlek den andel av minskningen av statsandelen för 2024 som avses i 57 § 4 mom. och som beror på den skillnad som orsakas av beaktande av de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen för 2022 och de skatteinkomster som ligger till grund för budgetpropositionen

för 2024. De debiterade skatteinkomsterna har i den ordinarie budgetpropositionen för 2024 beaktats uppskattade utifrån underlaget för 2021 höjda till nivån för 2022.

I paragrafens 2 mom. föreslås det på motsvarande sätt en tidsbegränsad minskning av statsandelen, genom vilken den ökning av statsandelen som gjorts i 1 mom. för att kompensera den oförutsedda situationen 2024 dras av från statsandelen 2025–2027. Den tidsbegränsade minskningen motsvarar till sin storlek sammanlagt ovannämnda 192 miljoner euro och den görs i tre års tid i en lika stor post, varvid minskningen årligen är 64 miljoner euro, det vill säga 11,57 euro per invånare.

57 §. Ikraftträdande. I paragrafens 4 mom. föreskrivs det om justeringen 2023 av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet utifrån kommunernas bokslutsuppgifter för 2022 och i fråga om inkomsterna utifrån skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen för 2022. Enligt momentet beaktas skillnaden mellan inkomster och kostnader i statsandelen för basservicen från och med 2024. Om det på riksnivå till följd av justeringen har överförts mindre inkomster från kommunerna än kostnader, dras det belopp som motsvarar skillnaden av från den statsandel som beviljas kommunerna. Om mer inkomster än kostnader har överförts, läggs ett belopp som motsvarar skillnaden till den statsandel som beviljas kommunerna. Avdraget eller tillägget beaktas i statsandelen i alla kommuner i lika stora poster per invånare. På motsvarande sätt beaktas skillnaden i fråga om 2023 i efterhand så att hälften beaktas som tillägg till eller avdrag från statsandelen 2024 och hälften 2025.

På basis av den justering av finansieringen som görs 2023 har de kostnader som överförs från kommunerna stigit och kommunernas skatteinkomster förändrats så att det med stöd av momentet görs en minskning av kommunernas statsandel. Minskningens storlek har utifrån de slutliga uppgifter om skatteinkomsterna som fått i november 2023 ökat så avsevärt att det till denna del föreslås att den oförutsedda förändringens inverkan på statsandelen för 2024 lindras. Det föreslås att momentet ändras till den del som minskningen av statsandelen i efterhand 2023 beaktas. I fråga om 2023 senareläggs avdraget av skillnaden från statsandelen så att det börjar först 2025 i stället för 2024, och beaktandet av skillnaden fördelas på tre år i stället för på två, det vill säga 2025–2027.

I övrigt föreslås det inga ändringar i paragrafen. Från och med 2024 är nivån på den permanenta minskning av statsandelen som görs med stöd av bestämmelserna i momentet cirka 500 miljoner euro. Den ökning på 192 miljoner euro som föreslås i 32 § som en tidsbegränsad ökning av statsandelen för 2024 tryggar dock att kommunerna har möjlighet att anpassa sig till den minskning av statsandelen 2024 som är större än beräknat.

6 Ikraftträdande

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024 på det sätt som föreslås i proposition 42/2023 rd.

7 Förhållande till den proposition som ska kompletteras och till den proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2024

Utöver vad som föreslås i den ursprungliga propositionen föreslås det i denna proposition att bestämmelserna i 57 § 4 mom. om överföring av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet ska ändras. I fråga om 2023 senareläggs den minskning av statsandelen som görs i efterhand och minskningen fördelas på tre år. Dessutom föreslås det att den permanenta minskning av statsandelen som görs 2024 enligt den gällande lagen ska kompenseras med en i 32 § föreskriven tidsbegränsad statsandelsökning för 2024.

De ändringar som föreslås i propositionen förutsätter en ökning av finansieringen av statsandelen för kommunal basservice för 2024 i förhållande till det anslag som föreslås i budgetpropositionen. Det föreslås att ökningarna ska beaktas i den proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2024.

8 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Lagförslagets förhållande till grundlagen har bedömts i proposition 42/2023 rd.

I den proposition som ska kompletteras föreslås det ändringar i hur minskningen av statsandelen till följd av justeringen av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet ska beaktas i enlighet med 57 § 4 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice. Utifrån de slutliga uppgifterna om de debiterade skatteinkomsterna har behovet av att minska statsandelen visat sig vara betydligt större än beräknat efter det att budgetpropositionen överlämnades. Ändringen kommer till kännedom i ett sent skede med tanke på kommunernas budgetberedning, eftersom kommunerna redan har beslutat om sin kommunalskattesats för 2024. För att ändringen i detta skede inte ska äventyra kommunernas förutsättningar att ansvara för ordnandet av lagstadgade tjänster föreslås det i propositionen att minskningen av statsandelen delvis senareläggs och periodiseras. Det föreslås att den minskning 2023 av statsandelen i efterhand som enligt den gällande lagen ska göras för 2024 senareläggs så att den görs först från och med 2025 och att dess belopp fördelas så att det beaktas under tre års tid, det vill säga 2025–2027. För att beakta att den minskning av statsandelen som ska göras 2024 oförutsett har blivit större föreslås det dessutom en tidsbegränsad ökning av statsandelen för 2024. På motsvarande sätt minskas statsandelen tidsbegränsat 2025–2027.

På de grunder som nämns ovan kan lagförslaget också till de delar som nu föreslås bli ändrade behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreslås det att riksdagen godkänner lagförslaget i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 21 och 47 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (RP 42/2023 rd), ändrat på det sätt som föreslås i denna kompletterande proposition.

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 21 § 1 mom., 32 §, 47 § och 57 § 4 mom., av dem 21 § 1 mom., 32 § och 57 § 4 mom. sådana de lyder i lag 1183/2022, som följer:

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 6–12 § fördelas på så sätt att kommunernas statsandel är 21,92 procent (statsandelsprocent) och kommunernas självfinansieringsandel 78,08 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökning av statsandelen till kommunerna

År 2024 ökas statsandelen för kommunal basservice med 34,70 euro per invånare till följd av den i 57 § 4 mom. avsedda justeringen för 2024 av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

År 2025–2027 dras från statsandelen för kommunal basservice av 11,57 euro per invånare med anledning av den ökning som avses i 1 mom.

47 §

Rättelse av räknefel

Med avvikelse från vad som i 50 och 51 § i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om förutsättningarna för rättelse av fel kan finansministeriet självt eller på ansökan rätta räknefel i beslut som avses i denna lag och i de uppgifter som ligger till grund för besluten. På rättelse av räknefel tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 8 kap. i förvaltningslagen.

57 §

Ikraftträdande

På grund av överföringen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet justeras de inkomster på riksnivå som överförs från kommunerna till välfärdsområdena utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen så att de motsvarar de kostnader som överförs till välfärdsområdena. Skillnaden mellan inkomster och kostnader beaktas i statsandelen för basservicen från och med 2024. Om det på riksnivå till följd av

justeringen har överförs mindre inkomster från kommunerna än kostnader, dras det belopp som motsvarar skillnaden av från den statsandel som beviljas kommunerna. Om mer inkomster än kostnader har överförts, läggs ett belopp som motsvarar skillnaden till den statsandel som beviljas kommunerna. Avdraget eller tillägget beaktas i statsandelen i alla kommuner i lika stora poster per invånare. På motsvarande sätt beaktas skillnaden i fråga om 2023 i efterhand så att 2025–2027 beaktas som tillägg till eller avdrag från statsandelen en tredjedel respektive år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 23 november 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Kommun- och regionminister Anna-Kaisa Ikonen

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 21 § 1 mom., 32 §, 47 §
och 57 § 4 mom., av dem 21 § 1 mom., 32 § och 57 § 4 mom. sådana de lyder i lag 1183/2022,
som följer:

Gällande lydelse

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt
6–12 § fördelas på så sätt att kommunernas
statsandel är 22,09 procent
(statsandelsprocent) och kommunernas
självfinansieringsandel 77,91 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökningar av statsandelen till kommunerna

År 2023 dras från statsandelen för
kommunal basservice av 0,18 euro per
invånare för minskningen av utgifterna för
pensionsstödet till långtidsarbetslösa.

År 2023 dras från statsandelen för
kommunal basservice av 0,36 euro per
invånare i anknytning till slopandet av
incitamentssystemet för digitalisering i
kommunerna.

47 §

Rättelse av räknefel

Finansministeriet kan självt eller på ansökan
rätta räknefel i beslut och uppgifter som avses
i denna lag.

Föreslagen lydelse

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt
6–12 § fördelas på så sätt att kommunernas
stat-sandel är 21,92 procent
(statsandelsprocent) och kommunernas
självfinansieringsandel 78,08 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökningar av statsandelen till kommunerna

År 2024 ökas statsandelen för kommunal
basservice med 34,70 euro per invånare till
följd av den i 57 § 4 mom. avsedda justeringen
för 2024 av överföringen av finansieringen för
reformen av social- och hälsovården och
räddningsväsendet.

År 2025–2027 dras från statsandelen för
kommunal basservice av 11,57 euro per
invånare med anledning av den ökning som
avses i 1 mom.

47 §

Rättelse av räknefel

Med avvikelse från vad som i 50 och 51 § i
förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om
förutsättningarna för rättelse av fel kan
finansministeriet självt eller på ansökan rätta

Gällande lydelse

57 §

Ikraftträdande

På grund av överföringen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet justeras de inkomster på riksnivå som överförs från kommunerna till välfärdsområdena utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen så att de motsvarar de kostnader som överförs till välfärdsområdena. Skillnaden mellan inkomster och kostnader beaktas i statsandelen för basservicen från och med 2024. Om det på riksnivå till följd av justeringen har överförts mindre inkomster från kommunerna än kostnader, dras det belopp som motsvarar skillnaden av från den statsandel som beviljas kommunerna. Om mer inkomster än kostnader har överförts, läggs ett belopp som motsvarar skillnaden till den statsandel som beviljas kommunerna. Avdraget eller tillägget beaktas i statsandelen i alla kommuner i lika stora poster per invånare. På motsvarande sätt beaktas skillnaden i fråga om 2023 i efterhand så att hälften beaktas som tillägg till eller avdrag från statsandelen 2024 och hälften 2025.

Föreslagen lydelse

räknefel i beslut som avses i denna lag och i de uppgifter som ligger till grund för besluten. På rättelse av räknefel tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 8 kap. i förvaltningslagen.

57 §

Ikraftträdande

På grund av överföringen av organiseringsansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet justeras de inkomster på riksnivå som överförs från kommunerna till välfärdsområdena utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen så att de motsvarar de kostnader som överförs till välfärdsområdena. Skillnaden mellan inkomster och kostnader beaktas i statsandelen för basservicen från och med 2024. Om det på riksnivå till följd av justeringen har överförts mindre inkomster från kommunerna än kostnader, dras det belopp som motsvarar skillnaden av från den statsandel som beviljas kommunerna. Om mer inkomster än kostnader har överförts, läggs ett belopp som motsvarar skillnaden till den statsandel som beviljas kommunerna. Avdraget eller tillägget beaktas i statsandelen i alla kommuner i lika stora poster per invånare. På motsvarande sätt beaktas skillnaden i fråga om 2023 i efterhand så att 2025–2027 beaktas som tillägg till eller avdrag från statsandelen en tredjedel respektive år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lag

om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021) 21 § 1 mom., 32 §, 47 §
och 57 § 4 mom., av dem 21 § 1 mom., 32 § och 57 § 4 mom. sådana de lyder i lag 1183/2022,
som följer:

Ursprungligt förslag

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 6–12 § fördelas på så sätt att kommunernas stat-sandel är 21,92 procent (*statsandelsprocent*) och kommunernas självfinansieringsandel 78,08 procent.

Kompletterande förslag

21 §

Statsandelsprocent och kommunens självfinansieringsandel

Kommunens kalkylerade kostnader enligt 6–12 § fördelas på så sätt att kommunernas stat-sandel är 21,92 procent (*statsandelsprocent*) och kommunernas självfinansieringsandel 78,08 procent.

32 §

Tidsbegränsade minskningar och ökningar av statsandelen till kommunerna

År 2024 ökas statsandelen för kommunal basservice med 34,70 euro per invånare till följd av den i 57 § 4 mom. avsedda justeringen för 2024 av överföringen av finansieringen för reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet.

År 2025–2027 dras från statsandelen för kommunal basservice av 11,57 euro per invånare med anledning av den ökning som avses i 1 mom.

47 §

Rättelse av räknefel

Med avvikelse från vad som i 50 och 51 § i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om förutsättningarna för rättelse av fel kan finansministeriet självt eller på ansökan rätta

47 §

Rättelse av räknefel

Med avvikelse från vad som i 50 och 51 § i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om förutsättningarna för rättelse av fel kan finansministeriet självt eller på ansökan rätta

Ursprungligt förslag

räknefel i beslut som avses i denna lag och i de uppgifter som ligger till grund för besluten. På rättelse av räknefel tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 8 kap. i förvaltningslagen.

Kompletterande förslag

räknefel i beslut som avses i denna lag och i de uppgifter som ligger till grund för besluten. På rättelse av räknefel tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 8 kap. i förvaltningslagen.

57 §

Ikraftträdande

— — — — —
På grund av överföringen av organiseringssansvaret för social- och hälsovården och räddningsväsendet justeras de inkomster på riksnivå som överförs från kommunerna till välfärdsområdena utifrån bokslutsuppgifterna för 2022 och i fråga om skatteinkomsterna utifrån de debiterade skatteinkomsterna enligt den slutförda beskattningen så att de motsvarar de kostnader som överförs till välfärdsområdena. Skillnaden mellan inkomster och kostnader beaktas i statsandelen för basservicen från och med 2024. Om det på riksnivå till följd av justeringen har överförts mindre inkomster från kommunerna än kostnader, dras det belopp som motsvarar skillnaden av från den statsandel som beviljas kommunerna. Om mer inkomster än kostnader har överförts, läggs ett belopp som motsvarar skillnaden till den statsandel som beviljas kommunerna. Avdraget eller tillägget beaktas i statsandelen i alla kommuner i lika stora poster per invånare. På motsvarande sätt beaktas skillnaden i fråga om 2023 i efterhand så att 2025–2027 beaktas som tillägg till eller avdrag från statsandelen en tredjedel respektive år.
— — — — —

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag träder i kraft den 20 .
